

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 3

БЕОГРАД, 16. ЈАНУАР 1932.

ГОДИНА IV

Садржај:

Босанско дионичарско друштво за електрину — Јајце.

Srpska trgovačka banka d. d. — Novi Sad.

Prvo hrvatsko varaždinsko dioničarsko društvo za električno osvetljenje — Varaždin.

Јулио Мајнл д. д. — Загреб.

Српска штедионица д. д. — Осиек.

БОСАНСКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО ЗА ЕЛЕКТРИНУ — ЈАЈЦЕ.

Готово читава светска електро-хемијска индустрија налази се у тешкој кризи. Та криза није могла мимоћи ни нашу електро-хемијску индустрију. Тим мање што је она већим делом своје производње упућена на извоз.

За време и после рата електрохемијска индустрија, у првом реду она, која се бави продукцијом душика тако се је развила, да се је брзо осећала хиперпродукција. Конзум вештачких гнојива за чију фабрикацију су се главним делом употребљавали душици добивени електрохемијским путем, није ишао истим темпом као што је расла продукција душика. А кад је међутим дошла аграрна криза и кад су ниске цене аграрних продуката редуцирале конзум вештачких гнојива, дошла је електрохемијска индустрија у катастрофалне прилике.

Покушани су извесни аранжмани између продуцентата чилске шалитре и продуцентата разних нитрата. Међутим ти преговори нису довели до позитивног резултата, односно се постигнути аранжмани нису могли дуго одржати.

Код овакових прилика многе су творнице нитрата морале редуцирати а неке чак и обуставити своје пословање. Нарочито оне које су биле упућене на извоз. Поједине државе покушавале су да заштите властиту електрохемијску индустрију ограничавајући увоз.

Како већ рекосмо, налази се и наша електрохемијска индустрија у тешкој кризи. Ми имамо три електрохемијске индустрије већег стила. Ту су у првом реду као највеће творнице карбида и циамиди подuzeћа „La Dalmatienne“ у Шибенику и Дугомрату код Сплита. Затим имамо фабрику Руше код Марибора и творница Босанског д. д. за електрину у Јајцу.

Ситуација је данас таква да су две фабрике које припадају „La Dalmatienne“ и које су у главном радиле за извоз, већ обуставиле рад. Уместо проширења пословања како је то било предвиђено законом о концесији, сада долази редуција.

Подuzeће је утрошило тешке милионе у повећање искоришћавања водене енергије реке Цетине на годишњу продукцију од 550 милиона киловатсати. И код фабрике Руше морало је доћи до редуције пословања. У још горејој кризи налазе се наше творнице вештачког гнојива које прерађују фосфате.

Ситуација за Босанско д. д. за електрину утолико је повољнија што оно поред калцијевог карбида који је у тешкој кризи у погледу пласирања, продуцира и феросилициј, трихлоретилин и остале деривате хлора, хлорни креч, соду и обичан креч. А за ове остале артикле ситуација није тако неповољна и могу се још увек пласирати и на страни знатне количине уз релативно повољне цене.

Поред тога Јајце је у повољном положају да је пре-тежни део инвестиција већ отписан, да у односу према продукцији и вредности инвестиција има минималну главницу а да опет нема већих обавеза према новчаним заводима и по томе ни издатака на каматима.

Биланси за 4 последње године овако изгледају :

Актива	1927.	1928.	1929.	1930.
		у хиљадама динара		
Инвестиције	17.545	18.260	20.068	24.614
Сировине	5.834	8.466	6.529	9.361
Партиципације и ефекти	589	589	589	3.420
Благајна	288	63	186	165
Дужници	15.500	20.571	21.900	21.050
Пасива:				
Главница	13.500	13.500	13.500	13.500
Амортизиране облигације	1.000	1.000	1.000	1.000
Амортизациони фонд	4.071	5.724	7.553	9.779
Резерве	6.607	15.371	15.675	15.971
Фондови	3.714	6.275	7.050	6.910
Повериоци	11.237	2.630	1.687	8.952
Добитак	2.559	2.622	1.916	1.910
Укупна биланса	43.438	47.964	49.288	58.624

Укупна биланса која се је до сада кретала испод 50 милиона динара концем 1930. године, прелази тај износ. И то одмах за 8,6 милиона динара. Пораст биланце 1930. године износи скоро 10 милиона динара.

Инвестиције су порасле за 4 милиона динара. Године 1930. извршени су већи радови на каналу којим долази вода а и модернизирани су читав уређај. Услед тога неко време творница није могла радити у пуном обиму.

И код сировина односно готових продуката видимо пораст од 3 милиона динара. То је у вези са тешкоћама извоза. Морало се је много више радити за складиште него раније. Партиципације и ефекти порасли су за скоро 3 милиона динара а да се из извештаја не види због чега. Дужници су за неколико стотина хиљада динара нижи него 1929. год. То је свакако повољан знак. Значи да се није форсирао извоз давајући дуже кредите у већем обиму него раније.

У пасиви најважнија је чињеница да су порасли повериоци за 7 милиона динара. То је у вези са повишењем неких позиција активне. Међутим како су све инвестиције извршене властитим средствима, како су и сировине и фабриката покривени властитим обртним капиталом и како су дужници двоструко већи од повериоца то је ситуација подuzeћа и након задужења од 7 милиона динара увек још одлична.

Пословни је успех једнак ономе из 1929. године. У извештају се спомиње да је до истог пословног резултата било могуће доћи с обзиром на кризу једино штедњом и редуцијом издатака.

Рачун губитка и добитка пружа следећу слику:

Добитак	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара.			
Вишак продукције	6.987	7.579	6.827	6.346
Губитак:				
Општи трошкови	2.893	2.849	2.687	1.926
Амортизација	1.100	1.653	1.828	2.225
Резерва за порезе	800	800	800	700
Чисти добитак	2.559	2.622	1.906	1.910

Вишак продукције био је за 500 хиљада динара мањи него 1929. године. Код општих трошкова уштеђено је 750 хиљада динара. Међутим се на амортизацији није штедило. Дакле је отписано за 400 хиљада динара више.

У управи се налазе г. г.: Ервин Филип, Вјекослав Јелавић, Др. Хуго Колер, Милош Љесковац, Адолф Минх и Јозеф Најман.

SRPSKA TRGOVAČKA BANKA D. D. — NOVISAD

Srpska trgovačka banka d. d. Novisad ponikla je iz Srpske štedionice, koja je sa glavnicom od 300 hiljada kruna bila osnovana 1906. godine, dakle u ono vreme, kada su se i u svim ostalim krajevima Vojvodine počeli osnivati nacionalno srpski novčani zavodi. U tome je pokretu pripadala Novom Sadu važna narodno-privredna zadaća. Prilike, naročito za vreme rata, bile su za razvoj ovih nacionalno obeleženih banaka vrlo teške i kod analiziranja bilansa Srpske banke za raniju godinu mi smo napomenuli, da je u 1918. godini, kad je nova uprava preuzela vođstvo u svoje ruke, bila štedionica jedan sasvim mali lokalni zavod, koji je čak i ventilirao pitanje tih likvidacije.

Međutim je nova uprava energično pristupila reorganizaciji štedionice, promenila firmu u Srpsku trgovačku banku, postepeno povisila glavicu na 7.5 miliona dinara, tako, da je banka već odavno izišla iz uskog lokalnog delokruga i postala novčani zavod, koji u Vojvodini uživa najbolju reputaciju. U 1930. godini, jedanaestoj godini bančine renesanse učinjen je jedan veoma važan napredak: uprava bančina je energično pristupila povećanju poslovnog volumena izlazeći iz granica samoga Novog Sada i osnivajući pored filijale u Starom Futogu još i nove filijale u Zablju i Perlogu kao i nova poverništva u pojedinim varošima Vojvodine. Prema tome, Srpska trgovačka banka jedina je u Vojvodini, koja podržava sopstevne i čiste filijale. Ova se poslovna politika ekspanzije pokazala kao potrebna, već i zbog naročitih poslovnih prilika koje vladaju u Vojvodini, a naročito u Novom Sadu. Sumnjamo da postoji u još kojoj varoši naše države tako teška konkurencija međ bankama kao što je to slučaj u Novom Sadu. Ova je stvorena osnivanjem filijala u Novom Sadu od strane naših velikih banaka iz sviju krajeva države. Ova konkurencija primorala je Srpsku trgovačku banku na lokalnu ekspanziju po Vojvodini, koja je donela povoljne rezultate. Uprava bančina sama podvlači, da su filijale dale zadovoljavajuće rezultate, da su prikupile banci dobru klijentelu i da su tamo plasirana sretstva sa preko 80% pokrivena gruntovnim ulozima na prvome mestu.

Banke imaju i u Vojvodini da se bore velikim teškoćama. Pored međusobne konkurencije privatnih banaka, uopšte privredne depresije, smanjenja vrednosti zemljišta pojavila se u 1930. godini još jedna nova teškoća, a to je konkurencija Agrarne banke. U izveštaju Upravnog odbora za 1930. godinu čitamo sledeće rečenice: „U prošloj godini otpočela je živo rad Privilegovana agrarna banka, koja je snabdela kreditom znatan deo poljoprivrednika, delom dajući im nove zajmove a delom isplaćujući njihova dugovanja kod banaka. I od našeg zavoda preuzela je izvestan broj dužnika, isplativši nam njihova dugovanja“. U današnje doba imaju banke i onako vrlo teške brige, i to baš vojvođanske. Međutim bančina uprava napominje, da njezin menični portfelj uprkos tome nije opao, već da je

prema prošloj godini porastao za preko 2.5 miliona dinara zahvaljujući novootvorenim filijalama.

Upoređan pregled glavnih bilansnih pozicija za poslednej četiri godine pokazuje razvoj bančinog poslovanja. Dobijamo sledeću sliku:

Aktiva	Račun izravnjanja.			
	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Gotovina	1.107	1.255	553	916
Nepokretnosti	646	646	764	855
Nameštaj	144	144	144	214
Menice	23.265	23.910	25.639	28.172
Dužnici po tek. računima	15.018	15.832	16.169	15.764
Hipotekarni zajmovi	773	933	937	622
Devize	8	15	25	10
Hartije od vrednosti	2.997	2.008	926	620
Vrednosti pensionog fonda	67	35	43	164
Izdane garantije	790	929	1.197	1.126
Bančin žiro	—	—	—	390
Razna aktiva	4	6	12	4
Pasiva				
Glavnica	5.000	5.000	7.500	7.500
Rezervni fondovi	1.507	1.599	2.266	2.311
Pensionirani fond	378	457	550	643
Fond za kursnu razliku	—	—	—	18
Rezerva za dubioze	—	—	—	40
Ulozi	33.689	33.018	30.907	30.273
Reeskont	2.465	3.685	2.897	5.140
Nepodignuta dividenda	58	39	36	37
Garantije i bančin žiro	790	929	1.197	1.516
Razna pasiva	1	1	52	48
Čista dobit	899	985	1.003	1.332
Zbir bilansa	44.824	45.715	46.413	48.858

Račun gubitka i dobittka.

Rashodi	1927.	1928.	1929.	1930.
Kamata	1.658	1.250	1.852	1.828
Troškovi	883	869	957	1.098
Poreza	685	476	268	233
Čista dobit	899	985	1.003	1.332
Приходи				
Prenos dobiti	17	0.5	61	84
Prihodi od nepokretnosti	128	124	135	157
Razni prihodi	3.973	3.455	3.885	4.243
Zbir prihoda ili rashoda	4.126	3.580	4.082	4.485

Uprkos krize zbir bilanse je u neprekidnom porastu, za četiri miliona poslednjih tri godina a sa 48.8 miliona dostiže dosadašnji rekord. Od toga je jedna četvrtina, dakle 12 miliona, sopstvena sretstva (zajedno sa čistim dobittkom na dan 31. decembra 1930. godine). Glavnica je 1928. godine povišena za 2.5 miliona (šesto povišenje) na 7.5 miliona, a fondovi su poslednje tri godine znatnim dotacijama povećani od 1.8 miliona na preko 3 miliona dinara, odnosno na 45% od glavnice. Odnos međ sopstvenim i tuđim sretstvima je dakle veoma povoljan.

Međ tuđim sretstvima najinteresantnije je kretanje uloga, koji su prema 1927. godini smanjeni za 3.4 miliona na 30.27 miliona krajem 1930. godine. Međ uloge ubrojani su ulozu na štednju, po tekućim računima i oni potičući iz nedeljne štednje. Opadanje uloga najveće je od 1928. do 1929. godine, za 2.1 miliona dinara, što će biti verovatno u vezi sa podizanjem uloga bančinih komitenata, da bi njima uplatili novo upisanu emisiju od 2.5 miliona dinara za povećanje glavnice. Za 1930. godinu tumači uprava bančina opadanje uloga, teškim privrednim prilikama ulagača i potrebom za podizanje zgrada. U toku 1930. godine ulozu su smanjeni za ukupno 634 hiljade dinara. U izvesnoj meri preneti su i ulozu po knjžicama na tekuće račune, radi lakšeg manipulisanja sa svojim ulozima. Ulozi po tekućim

računima porasli su prema 1929. godini od 5.7 miliona na 7.7 miliona, dok su oni po uložnim knjižicama istovremeno smanjeni od 25.15 miliona na 22.6 miliona dinara. Ulozi nedeljne štednje, od kojih banka sigurno ne vidi koristi ali koji su vrlo važni za najmanje i siromašne štediše, smanjeni su ove godine za 6 hiljada na 35 hiljada (u 1929. godini porasli su za 7 hiljada dinara). Ovo smanjenje je u prilikama 1930. godine i suviše razumljivo.

Reeskontni kredit je u 1930. godini povećan za 2.24 miliona na 5.14 miliona ali su u izveštaju napominje, da nije iskorišćen do raspoložive visine, jer se čuvalo rezerve za nepredviđene događaje.

Obrtni kapital iznosi krajem 1930. godine skoro 50 miliona dinara, a plasiran je na sledeće pozicije: Menični krediti dominiraju; sa 28.2 miliona ovi su krajem 1930. godine rekordni. Poslednje tri godine povećani su za 5 miliona dinara, dok su krediti po tekućim računima prema 1927. godini veći za 750 hiljada, a prema 1929. godini smanjeni su za 400 hiljada dinara. Hipotekarni ajmovi su također nešto reducirani, zbog otplata, za 315 hiljada na 622 hiljada dinara.

Pozicija hartija od vrednosti se znatno smanjuje: od tri miliona krajem 1927. godine, ovi su plasirani likvidirani do ostataka od 620 hiljada dinara. S obzirom na u međuvremeno nastupale prilike na efektom tržištu ne može se dovoljno čestitati upravi bančnoj na toj redukciji portfelja hartija od vrednosti.

Kod pensionog fonda primećuje se povećanje vrednosti u efektima, od 43 hiljade na 164 hiljade dinara.

Vrednost nepokretnosti i nameštaja iskazana je sa 1.07 miliona, a prema ranijim godinama povećana je za 280 hiljada dinara, zbog otvaranja novih filijala.

Bruto dobit je sa 4.48 miliona za 400 hiljada dinara veća no lane, pošto su bančini prihodi u porastu. Kod rashoda vidimo, da su porasli troškovi, što je razumljivo i u vezi sa novo inaugurisanom ekspanzijom banke, dok su rashodi po kamata i porezi nešto manji no u prethodnoj godini. Kao posledica ovakvog razvoja povećana je i čista dobit, za 330 hiljada dinara na 1.33 miliona dinara.

Uprkos povećane dobiti isplaćeno je na ime dividende svega 7 dinara, kao i lane, što odgovara ukamaćenju od 14%, pošto je nominalna akcija 50 dinara. Ostatak dobiti je upotrebljen za pojačanje sopstvenih sretstava bančnih. Nova emisija iz 1928. godine je u ovoj godini prvi put učestvovala u čistoj dobiti.

U upravi Srpske trgovačke banke d. d. Novisad, nalaze se sledeća gospoda: Laza Miroslavljević, predsednik; Đorđe Velić, potpredsednik; Dž. Bokšan, Dr. J. Nenadović, Nikola Joković, P. St. Jakovljević, Ing. D. Popović, V. Nenadović i Steva D. Popović. U Nadzornom odboru gospoda: Dr. Milan Petrović, Stevan S. Milovanov i Milan Popov.

PRVO HRVATSKO VARAŽDINSKO DIONIČARSKO DRUŠTVO ZA ELEKTRIČNO OSVETLENJE U VARAŽDINU.

Grad Varaždin, koji je ranije pored Zagreba bio najglavniji hrvatski kulturni i politički centar, pripada međ prve hrvatske varoši koje su uvele električno osvetljenje. Elektrifikacija Varaždina provedena je od jednog naročito za to osnovanog akcionarskog društva. Poduzeće je osnovano godine 1894. i pošto glasi koncesija na 50 godina, predviđeno je trajanje poduzeća do 1944. godine. Međutim danas se skoro sve akcije nalaze u rukama gradske opštine i pošto su danas gradovi nosioci elektrifikacije na svome teritoriju, nema nikakvog naročitog značenja, da je trajanje poduzeća predviđeno samo još 12 godina. Produženje koncesije neće biti teško.

Glavnica preduzeća iznosi 67.500 dinara. Električna energija koja je služila za osvetljenje i minimalni industrijski pogon koji je Varaždin imao pre rata, dobivala se iz jednog Dizel motora od 375 HP. Međutim bilo je jasno da ta mašina ne može da daje svu energiju, koju Varaždin potrebuje. Naro-

čito pošto se posle rata počela u Varaždinu i okolini razvijati industrija, u prvom redu tekstilna. U Varaždinu imamo Tekstilnu industriju, jedno od naših najvećih poduzeća za preradu vune. Tu je i naša najveća konfekcija muških odela. Pre dve godine Varaždin je dobio i tkalnicu svile. A ima i filijalnu tkalnicu pamuka jedne mariborske fabrike. Kako je radna snaga vanredno jeftina a opština principijelno izlazi u susret svim novim industrijskim poduzećima, postoje svi preduslovi da će se Varaždin razviti u jedan od naših najvećih tekstilnih centara.

A za intenzivniji industrijski razvitak potrebno je mnogo i jeftine električne energije. Prema tome nalazi se grad Varaždin odnosno poduzeće koje je imalo koncesiju za elektrifikaciju, pred alternativom ili da izgradi jednu novu odgovarajuću centralu ili da si kod jednog velikog producenta osigura uz povoljne uslove potrebnu količinu električne energije.

Elektrifikacija Savske banovine vuče se već nekoliko godina a vreme međutim prolazi. Sad je to pitanje upućeno definitivnom rešenju. Znatan deo severnog dela banovine prepušten je, što se tiče produkcije i distribucije električne energije „Uritadu“ koji bi imao da podigne odgovarajuću kaloričnu centralu na jednom svom ugljenokopu. Istočni i južni delovi banovine, ma da nije to zakonom utvrđeno, prepušteni su Sjedinenim električnim centralama Zagreb-Karlovac. Zagreb bi imao da podigne novu kaloričnu centralu iskorišćujući zemni plin Bujavice, odnosno oslanjajući se na karlovačku hidrocentralu.

U severno-zapadnom delu Savske banovine je provela elektrifikaciju „Fala“ i tamo je danas njezin faktički monopol „Fala“ ne vrši detaljnu distribuciju. Ona prodaje energiju velikim konzumentima, u prvom redu opštinama, koje onda vrše distribuciju.

Tako je 1927. godine došlo do aranžmana između „Fale“ i Prvog hrvatskog varaždinskog dioničkog društva za električno osvetljenje. Po tom ugovoru liferuje energiju, koju treba Varaždin po utvrđenoj ceni „Fala“ a Varaždinsko električno društvo tu energiju onda dalje plasira. Dosadašnja centrala služi kao rezerva ako bi „Fala“ iz ma kojeg razloga bila sprečena da daje potrebnu količinu električne energije.

Prema tome je situacija danas takva, da Varaždin dobiva električnu energiju iz „Fale“ a distribuciju vrši gradski koncesionar naime Prvo hrvatsko varaždinsko d. d. za električno osvetljenje.

Bilansi za 4 poslednje godine pružaju sledeću sliku:

Aktiva	1927.	1928.	1929.	1930.
	u hiljadama dinara			
Uređaj	1.796	1.616	1.454	1.309
„Fala“	24	2.135	4.188	4.954
Investirana glavnica	188	172	155	159
Roba	65	149	245	92
Dužnici	654	146	406	513
Blagajna	63	121	78	54
Materijal	154	52	105	68
Potraživanja	—	368	359	396
Gradsko poglavarstvo	—	—	—	115
Pasiva				
Dionička glavnica	67	67	67	67
Rezerva	6	11	23	36
Amortizacija	731	731	731	731
Akcepti	700	700	3.250	4.250
Poverioci	588	2.490	1.973	1.252
Rensioni fond	308	421	692	989
Grad Varaždin	232	32	—	—
Dobitak	11	11	14	15
Ukupna bilansa	2.963	5.264	8.105	8.665

Zbir bilansa, koji je koncem 1927. godine iznosio oko 3 miliona dinara penje se koncem 1930. godine gotovo na 9 miliona. To je u vezi sa ugovorom sa „Falom“. Instalacije koje

su provedene da bi se dobivala struja od „Fala” kao i novi uređaji u pogledu distribucije iziskivali su iznos od skoro 5 miliona dinara. Međutim je glavnicā ostala jednaka, naime 67.5 hiljada dinara. Naravno da je i zaduženje znatno poraslo. Akcepti su porasli od 700 hiljada dinara na 4 miliona 250 hiljada a poverioci od 588 hiljada na 1.25 miliona. Gotovo za koliko su porasle investicije toliko su porasle i obaveze. Jedan dio investicija bio je izveden kreditima koja je osigurala sama „Fala”. Velika električna poduzeća, ako će svoje mreže proširiti na veće teritorije, moraju mnogo puta da opštinama i poduzećima koja imaju da preuzmu njihovu struju, da kreditiraju iznose koji su potrebni za izvršenje odnosnih investicija. „Fala” se je mogla proširiti već i zbog toga, pošto je finansijski jaka; ona se naime oslanja na švajcarski kapital.

Kod ostalih pozicija bilance nema većih promena. Pa ni kod dobiti. Ona iznosi samo 15 hiljada dinara. To je neznatan iznos. Ali kad uzmemo u obzir malu glavniciu, onda dobijemo rentabilitet od preko 20%. Aranžmanom Varaždina „Fala” ima Varaždin jeftinu struju a „Fala” je dobila jednog konzumenta, koji stalno absorbira sve više energije. To je međusobni ugovor, za koji obe stranke mogu kazati da je povoljan.

Električnoj centrali Varaždina priključena je i opština Turčin. Godišnja potrošnja premaša 800 hiljada kilovatsati, a električnom energijom snabdeva se 100 motora i oko 14 hiljada sijalica.

U upravi preduzeća se nalaze sledeća g. g.: Viktor Placariano, predsednik; Mirko Hikec, Dr. Ernst Krajanski, Ljudevit Tomasi, Bogumil Maltarić, Josip Vanjek, Zvonimir Košić, Zvonimir Zubanjek, Ing. Vladimir Damaška, Hubert Goger.

ЈУЛИО МАЈНЛ Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Концентрација детаљне трговине животних намирница захвата и код нас све више маха. У нашим већим градовима није више никаква реткост да поједине водеће трговине животних намирница, нарочито оне које држе боље сорте, имају и у другом делу тога града своје филијалне продавнице. Па и више њих.

Међутим та концентрација детаљне трговине у неколико јаким руку није још тако далеко ишла да би поједине радње имале своје продавнице и по разним градовима државе. Концентрација се по томе још увек спроводи унутар граница појединог града. Јулио Мајнл је у томе изузетак. Он има своје продавнице у свим нашим већим центрима. А у појединим градовима и по више њих. Тако у самом Загребу, где је највећи посао, поред централне продајне организације има сопствених пет детаљних радња.

Пословни успеси Јулио Мајнл д. д. за годину 1930 нису били тако повољни као године 1929. Разлог треба потражити у штрајку читавог особља, који је избио у децембру 1930. А децембар је за fine деликатесне радње најважнији месец. Ту је Николиње, ту Божић и Нова година кад се највише праве поклони и кад је потрошња луксузних деликатеса највећа. Подузеће је радије држало своје продавнице затворене за време највећег пословања него да попусти захтевима својих намештеника. Како је код сваког штрајка који дуже траје, тако је било и код Јулио Мајнл. Штрајк је сасвим пропао. Захтевима намештеника није било удовољено и на концу знатан број оних, који су били у штрајку, није примљен натраг у посао. Ситуација је данас упоглед трговачких помоћника, нарочито у бранши животних намирница, таква да штрајк, па био и те како вођен, не може успети. Потражња за послом тако је јака да један покрет, ако траје дуже од 48 сати мора пропасти, јер се увек могу наћи нове силе, које су сретне да добију посла уз кондиције уз које нису хтели радити они који су отишли у штрајк. Мањи пословни успех у једној години Јулио Мајнл надокнадиће других година, јер својим намештеницима није с обзиром на неуспех штрајка морао дати тражене побољшице. За време штрајка намештеници су преко јавности водили огорчену борбу против

свог послодавца због тога што је странац. Међутим, као и раније тако и овог пута, показало се је да публика није више приступачна таквој пропаганди. Кад је Јулио Мајнл поново отворио своје дућане видео је, да му је публика остала и даље верна.

У години 1930. Јулио Мајнл знатно је ојачао своју унутрашњу структуру. Дионичка је главница те године повишена од 1 на 4 милиона динара. Наше новчано тржиште том емисијом није било тангирано нити је управо за њу и знало. Код филијалних подuzeћа страних конзерна увек ови конзерни преузимају нове акције. Услед повишења властитих средстава веровници су у опадању — док се посао не појача да тражи нове капитале.

Биланца Јулио Мајнл д. д. за 4 последње године овако изгледа:

Активa:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Благајна	108	118	89	177
Роба	8.550	7.719	6.907	7.995
Дужници	1.072	1.323	1.360	827
Инвентар	5.111	4.284	3.530	3.135
Некретнине	2.980	2.448	2.351	2.253
Пренос губитка	185	—	—	—
Пасива:				
Дионичка главница	1.000	1.000	1.000	4.000
Резерве	24	24	28	284
Веровници	16.965	14.787	12.905	9.909
Добитак	18	82	314	195

Инвестиције износе 2 и четврт милиона динара. Поред тога инвентар прелази 3 милиона. Властита средства износе данас 4,3 милиона. Код повишења дионичке главнице додељено је и резервном фонду 250 хиљада динара. Инвестиције су осим дела инвентара покривене властитим средствима.

Роба је порасла за милион динара. То је наравно и с обзиром на затворене дућане концем 1930. због штрајка. Како је децембар најбољи месец радње су биле богато сортиране. А ситуација се испојила овако, да се на концу морало у билансу роба исказати са већим износом него других година, кад су концем године радње добро испразнење. Да је штрајк затекао Јулио Мајнл почетком јануара или негде у лето он не би деловао ни на пословни успех ни на структуру биланца, као што је деловао, јер је почео у децембру.

Дужници су у опадању. То је опет по свој прилици у вези са штрајком и смањеном продајом концем године.

Повериоци су опали за 3 милиона, што је у вези са повећањем дионичке главнице. Веровници су снижени тачно за износ за који је повишена главница, наиме 3 милиона динара.

Пословни успех био је мањи него 1929 што је и разумљиво с обзиром на штрајк. Ну он је ипак знатно већи него што је био ранијих година. Сада се пословање развија нормално иако привредна депресија носи са собом ограничење конзума луксузних добара.

У управи се налазе следећа г. г.: Јулио Мајнл, д-р Курт Шехнер, Аугуст Тости, Јулио Мајнл мл., Д-р Фран Виндишер, Д-р Милутин Зарник и Јосип Лукман.

СРПСКА ШТЕДИОНИЦА Д. Д. — ОСИЈЕК.

У фебруару ове године славиће Српска штедионица д. д. у Осиеку двадесетпетогодишњицу свог оснивања, пошто је отпочела радом 1906. године. Банка се ослања на Српску централну привредну банку у Сарајеву, чија је афилијација, а ове банке имају заједничког оснивача, наиме Српску банку д. д. у Загребу.

Главница Српске штедионице у Осиеку износи један милион динара; подељена је на 10 хиљада комада акција, гласећих на име; од тога налази се један пакет од 5000 акција у рукама Српске централне привредне банке у Сарајеву. Првобитна главница износила је 100 хиљада круна; у 1909. години повећана је на 200 хиљада, 1918. године на 500 хиљада,

1920. на 1 милион круна, а 1922. године на 4 милиона круна. Годину дана доцније извршена је промена у динаре, на један милион, а две акције од по 200 круна прежигосане су на једну од 100 динара номинале. Још у 1924. години донела је главна скупштина одлуку о повећању главнице на 3 милиона динара, што међутим до данас још није извршено. И ако је за мале новчане заводе повољније, да располажу са већим сопственим сретствима, нарочито у погледу прилива и гаранције туђих сретстава, а пре свега улога — који су код Српске штедионице за 14 до 15 пута већи од главнице — ипак је у случају Српске штедионице питање главнице односно висине сопствених сретстава потпуно секундарног значења. Банка, која стоји у сродству са заводима као што су то Српска банка и Централна привредна банка у Сарајеву може мирно остати и код главнице од милион динара, па макар улози још више порасли. Афилирани јачи завод никад неће допустити, да дође штедионица у тешкоће.

Српска штедионица има и своју филијалу у Даљу код Осијека која добро просперира.

Упоредије главних билансних позиција најбоље нам илустрира пословни волумен и имовна структура Српске штедионице за време последњих година. Добијмо следећу слику:

Рачун изравњања.

Активa	1927. г.	1928. г.	1929. г.	1930. г.
	у хиљадама динара			
Благајна	795	530	433	269
Жиро и Поштан. штедионица	—	17	41	35
Новчани заводи	—	235	—	709
Хартије од вредности	102	106	103	103
Менице	8.969	11.301	10.800	11.089
Дужници	5.112	5.884	6.362	5.194
Непокретности	66	66	66	66
Покретности и инвентар	162	162	162	19
Ефекти пензионог фонда	—	—	—	127
Гаранције и оставе	572	748	872	887
Пасива				
Главница	1.000	1.000	1.000	1.000
Резервни фонд	421	453	504	545
Пензиони фонд	105	120	130	140
Улози на штедњу	12.036	15.827	14.690	14.350
Повериоци	1.406	656	1.173	1.268
Чиста добит	233	241	245	234
Реесконт	—	—	218	—
Збир биланса	15.682	19.052	18.842	18.435

Рачун губитка и добитка.

Расходи				
Камата	—	939	1.128	953
Порези	212	218	187	152
Трошкови	279	289	303	319
Добит	233	241	245	234
Приходи				
Пренос добити	—	18	10	5
Камата	62	916	967	908
Провизије	645	752	887	745
Збир билансе	726	1.688	1.865	1.658

Већ на први поглед пада у очи, да је обртни капитал банчин (идентичан је са збиром биланса) релативно снажно порастао у 1928. години, када достиже 19 милиона динара, према 15.6 милиона у 1927. години. А у наредним годинама је остао такорећи непромењен. Главница је у овим годинама остала непромењена а фондови су повећани за 70 хиљада

на 685 хиљада динара. Заједно са добитком крајем 1930. године, достижу сопствена сретства скоро два милиона динара. Сами фондови износе скоро 70% од главнице.

Туђа сретства осцилирају последње три године стално око 16 милиона динара. Од тога највећи део отпада на улоге на штедњу и по текућим рачунима. Од 1927. године на 1928. годину забележен је рапидан пораст улога, што је било од пресудног утицаја и на повећање обртног капитала односно збира биланса. Тај пораст уноси 3.8 милиона и тиме су улози достигли рекордно стање. У последњим двема годинама прилив стагнира. Улози на штедњу додуше не опадају, али су смањени они по текућим рачунима, што је у осталом типична појава код свих наших провинцијских завода. Повериоци по текућим рачунима, у томе случају кредити патронизирајућих завода, дакле Српске банке у Загребу и Централне привредне банке у Сарајеву, били су највећи у 1927. години са 1.4 милиона динара. У наредној години смањили су на 656 хиљада, али се доцније постепено опет повећају, тако да достижу крајем 1930. године 1.27 милиона. У 1929. години користила се Српска штедионица и реесконтним кредитом, који је у билансу исказан са 218 хиљада динара. У 1930. години ова је позиција опет ликвидирана, саобразно кретању пословног волумена.

Активa биланса нам објашњава поделу обртног капитала. И код ове банке преовлађују менични кредити, који су готово за 100% већи од оних по текућим рачунима. Од 8.9 милиона у 1927. години порасли су менични кредити на 11.3 милиона на којој висини стационирају. Такођер врло мало промена налазимо код кредита по текућим рачунима. Код њих је база за све четири последње године износ од нешто преко 5 до 6 милиона динара.

Даље пада у активи у очи, да је банка у 1930. години знатно повећала свој ликвидитет. Готовина у благајни и на жиро-рачунима код Народне банке и Поштанске штедионице према 1929. години није повећана, али је место тога исказано потраживање код новчаних завода у висини од 709 хиљада динара. Банчин портфељ хартија од вредности исказан је непромењено све четири године са 103 хиљада динара, а такођер непокретности, са 66 хиљада динара. Нова је у 1930. години позиција вредности хартија од вредности пензионог фонда, која је билансирана са 127 хиљада динара.

У рачуну губитка и добитка је карактеристично опдање бруто добити, до чега је дошло скоро искључиво ради обарања каматне стопе кредитне и дебетне, као и смањења провизија. Даље примећујемо у расходима банчиним, да су терити порезе нешто мањи и да су административни и општи трошкови порасли за 16 хиљада на 319 хиљада динара. Због обарања каматне стопе и мањих прихода од провизије смањена је и чиста добит, са свега 11 хиљада динара на 234 хиљада.

Подељена је на следећи начин: на име 14% дивиденде плаћено је 140 хиљада динара, резервном фонду је дотирано 30 хиљада а пензионом фонду 10 хиљада. На име тантијеме дато је 31 хиљада, отписи износе 19 хиљада а на нови рачун је пренето 4398 динара.

У послератним годинама исплаћивано је на име дивиденде: у 1921. години 10%, у 1922. години 12%; од 1923. до 1925. године 15% а од 1926. до 1930. године искључиво 14%, што је за привредне прилике прошле године врло повољно укамаћење.

У управи Српске штедионице се налазе следећа г. г.: Др. Божидар Черовић, претседник; Милутин Димитријевић, потпретседник; Димитрије Петровић, Јован Бељачић, Мићо Савић, Др. Владимир Андрић, Др. Александар Бабић, Др. Милан Сршкић. Директор је г. Душан Круљ.

